

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Обліково-фінансовий факультет

Кафедра обліку і оподаткування

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ НА ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

методичні рекомендації
для виконання практичних завдань здобувачами першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Харчові технології»
спеціальності 181 «Харчові технології» денної та заочної форми
здобуття вищої освіти

Миколаїв
2025

УДК 657:664
О-17

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 15.12.2025 р., протокол №4.

Укладач:

Ю.Ю. Чебан – канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

О.І. Мельник – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет;

Л.М. Остапенко – головний бухгалтер ТОВ «Миколаївський хлібзавод №1».

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2025

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИРШЕННЯ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ ТА САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ	7
ТЕМА 1-2. СУТНІСТЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЙОГО ПРИНЦИПИ ТА ОБ'ЄКТИ. МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	7
ТЕМА 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА ДОКУМЕНТООБОРОТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	15
ТЕМА 4. ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	17
ТЕМА 5-6. ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ. ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	20
ТЕМА 7. ОБЛІК СИРОВИНИ, ПРОДУКЦІЇ ТА ТАРИ. ЦІНОУТВОРЕННЯ.....	23
ТЕМА 8. ЗВІТНІСТЬ МАТЕРІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИХ ОСІБ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ	25
ТЕМА 9. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ ТА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ...	28
ТЕМА 10. ОБЛІК ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПОСТАЧАННЯ СИРОВИНИ.....	31
ТЕМА 11. ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИРОБНИЦТВА НА ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ НА ПОБУДОВУ ОБЛІКУ ВИТРАТ. ОБЛІК ВИТРАТ ЗА ОСНОВНИМИ ГОСПОДАРСЬКИМИ ПРОЦЕСАМИ	34
ТЕМА 12. ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ОСОБЛИВОСТІ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ПРОДУКЦІЇ	37

ТЕМА 13. ОБЛІК ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В ОКРЕМИХ ПІДГАЛУЗЯХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	40
ТЕМА 14-15. ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ. ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ ЗВІТНОСТІ	43
ТЕМА 16. ЗВІТНІСТЬ ПІД ЧАС ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ	45
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЗАКОНОДАВЧО- НОРМАТИВНИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Сучасна система бухгалтерського обліку та звітності на підприємствах харчової промисловості є важливим інструментом інформаційного забезпечення управління виробничо-господарською діяльністю суб'єктів господарювання. Її функціонування безпосередньо впливає на ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, рівень контролю за виробничими процесами, формування собівартості продукції, визначення фінансових результатів, а також на якість прийняття управлінських рішень в умовах ринкової економіки.

Навчальна дисципліна «Облік і звітність на харчових підприємствах» має на меті формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань і практичних навичок щодо організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах харчової промисловості з урахуванням галузевої специфіки. Особлива увага приділяється обліку сировини, матеріалів, готової продукції, тари, основних засобів, грошових коштів, розрахунків, витрат виробництва, розрахунків за виплатами працівникам, а також складанню та аналізу фінансової звітності. Важливе місце у вивченні дисципліни займають питання документального оформлення господарських операцій, організації документообігу, проведення інвентаризації, формування облікової політики та забезпечення достовірності облікової інформації.

Методичні рекомендації розроблено з урахуванням потреб здобувачів вищої освіти, зокрема денної та заочної форми здобуття освіти, з метою забезпечення послідовного, системного та ефективного засвоєння теоретичного матеріалу, формування практичних умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності у сфері харчових технологій та управління виробничими процесами на підприємствах харчової промисловості. Методичні рекомендації містять завдання, спрямовані на опрацювання основних теоретичних положень бухгалтерського обліку та звітності; вивчення нормативно-правових засад організації обліку на підприємствах; засвоєння порядку документального оформлення господарських операцій; аналіз типових виробничо-облікових ситуацій на підприємствах харчової промисловості; розвиток навичок самостійного прийняття рішень у сфері обліку, контролю та звітності тощо.

Практичні завдання, подані у методичних рекомендаціях, орієнтовані на врахування особливостей діяльності підприємств харчової промисловості, зокрема безперервності виробничого процесу, значної ролі сировини та матеріалів у формуванні собівартості продукції, необхідності контролю за якістю та рухом запасів, а також забезпечення ефективного використання виробничих ресурсів.

Рекомендації можуть бути використані під час аудиторної роботи, самостійного опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовки до практичних занять, модульного та підсумкового контролю знань, а також при підготовці до виконання курсових, кваліфікаційних та інших видів навчально-дослідної роботи.

ТЕМА 1-2

СУТНІСТЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЙОГО ПРИНЦИПИ ТА ОБ'ЄКТИ. МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Мета заняття: сформувати у студентів цілісне уявлення про сутність бухгалтерського обліку як інформаційної системи управління підприємством, засвоїти основні принципи та об'єкти бухгалтерського обліку, розкрити зміст і значення методу бухгалтерського обліку та його елементів, а також розвинути вміння застосовувати теоретичні положення під час аналізу господарських операцій і формування облікової інформації на підприємстві.

Ключові слова: бухгалтерський облік, сутність бухгалтерського обліку, принципи бухгалтерського обліку, об'єкти бухгалтерського обліку, метод бухгалтерського обліку, господарські операції, активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати, фінансові результати, документація, інвентаризація, оцінка, калькуляція, рахунки бухгалтерського обліку, подвійний запис, баланс, звітність, інформаційна система підприємства.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Пов'язати вимоги до бухгалтерського обліку з їх характеристикою. Проставити ліворуч від терміну відповідну літеру (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 Вимоги і характеристики бухгалтерського обліку

Термін	Характеристика
____ (1) <u>Зіставність</u> <u>планових та облікових</u> <u>показників</u>	А. Об'єктивна вимога господарювання, невиконання якої призводить до неточностей у справі управління і контролю за діяльністю підприємства; полягає у реальному дійсному відображенні господарських фактів в обліку
____ (2) <u>Достовірність</u> <u>облікових даних</u>	Б. Забезпечується документуванням всіх господарських операцій, правильним проведенням інвентаризації,

	бухгалтерських записів, оцінки, калькулювання, розподілу витрат
___ (3) <u>Правдивість</u>	В. Інформація, що надійшла органу управління із запізненням, втрачає свою актуальність, її значення для прийняття ефективних управлінських рішень знижується
___ (4) <u>Оперативність</u>	Г. Необхідна перш за все, для контролю за здійсненням передбачених бізнес-планом показників і прогнозів, наприклад, за станом продуктивності праці, матеріаломісткості, фондівіддачі, собівартості продукції тощо
___ (5) <u>Своєчасність</u>	Д. Надання всієї облікової інформації, що необхідна для управління виробництвом та бізнесом, а також для зовнішніх користувачів, за умови недопущення зайвої інформації, виключення повторів і непотрібних показників
___ (6) <u>Повнота і простота</u>	Е. Полягає у своєчасності надання облікових даних для управління виробництвом і складання звітності

Завдання 2. Робота зі словником.

Завдання 3. На підставі наведених умовних даних (табл. 1.2) визначте господарські активи та джерела їх формування. Виконання завдання потребує того, щоб наведені господарські активи (засоби) та джерела їх утворення були відображенні в таблиці 1.3.

Таблиця 1.2 Показники наявності господарських активів (засобів) та джерел їх утворення у ПАТ «Прометей» станом на 31.12.20__р.

№ з/п	Перелік господарських активів (засобів) та джерел їх утворення	Сума, грн
1.	Будівля молокозаводу	836907
2.	Гараж	37320

3.	Заборгованість працівникам з оплати праці	98500
4.	Вентилятори	375
5.	Автомобілі	67520
6.	Прибуток нерозподілений	48000
7.	Готівка в касі підприємства	95
8.	Векселі видані	137000
9.	Пальне	3030
10.	Незавершене виробництво	120400
11.	Обладнання	42700
12.	Зареєстрований (пайовий) капітал	2006327
13.	Комбікорм	4200
14.	Обладнання консервного виробництва	15140
15.	Заборгованість за податками	41900
16.	Цистерни для зберігання спирту	35300
17.	Запасні частини	1360
18.	Цукор	25200
19.	Заборгованість постачальникам за виробничі запаси	143663
20.	Хлібопечі	82950
21.	Заборгованість підприємства за електроенергію	121800
22.	Корми	43600
23.	Грошові кошти на поточному рахунку	5030
24.	Морозильні камери	107900
25.	Довгострокові кредити банків	350000
26.	Обладнання борошномельної промисловості	195200
27.	Будівельні матеріали	3100
28.	Обладнання для подрібнення ягід	85200
29.	Аванс, одержаний від ТОВ “Золотий колос”	67300
30.	Корови	684100
31.	Заборгованість органам соціального страхування	15800
32.	Резервний капітал	66300
33.	Будівля офісу	304000
34.	Тара й тарні матеріали	6100
35.	Холодильні установки	144500
36.	Цільове фінансування і цільові надходження	25800
37.	Дивіденди нараховані	26037
38.	Обладнання для сушіння	115200
39.	Заборгованість дитячого садочку	25800
40.	Борошно	24600

18.	Столи письмові	660
19.	Запасні частини	65000
20.	Вугілля	39000
21.	Вантажні автомобілі	540000
22.	Тара і тарні матеріали	570
23.	Фільтрувальні матеріали	6900
24.	Дохід від реалізації	12949
25.	Мішки	840
26.	Банки	62000
27.	Заборгованість працівникам із заробітної плати	8700
28.	Обладнання для екстракції цукру	827000
29.	Нерозподілені прибутки	42850
30.	Гараж	12300
31.	Напівфабрикати	25100
32.	Додатковий капітал	32440
33.	Заборгованість постачальникам	3850
34.	Заборгованість покупців	1660
35.	Крупа гречана	170
36.	Цільове фінансування з бюджету	20190
37.	Ящики	40240
38.	Довгостроковий кредит	64200
39.	Інвентар	690
40.	Легкові автомобілі	19800
41.	Мед	700
42.	Страхові резерви	3450
43.	Короткострокова позика банку	79315
44.	Обладнання для ректифікації спирту	4410
45.	Ферментні препарати	9600
46.	Будівлі складів	432000
47.	Заборгованість підзвітним особам	476
48.	Медикаменти та інші матеріали	2600
49.	Заборгованість за податками і платежами	2350
50.	Заборгованість за електроенергію	1600
51.	Тара й тарні матеріали	48000
52.	Шпагат	5000
53.	Морозильні камери	31000
54.	Заборгованість за зберігання виготовленої продукції	3240

Разом			Разом		

Питання для самоперевірки.

1. У чому полягає сутність бухгалтерського обліку та яке його значення в системі управління підприємством?

2. Які основні принципи бухгалтерського обліку застосовуються при відображенні господарських операцій?

3. Що належить до об'єктів бухгалтерського обліку?

4. Що таке метод бухгалтерського обліку та які його основні елементи?

5. Яке значення мають рахунки бухгалтерського обліку, подвійний запис, баланс і звітність у системі бухгалтерського обліку?

ТЕМА 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА ДОКУМЕНТООБОРОТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації бухгалтерського обліку і документообігу на підприємствах, навчити визначати порядок документального оформлення господарських операцій, встановлювати послідовність руху первинних документів, характеризувати функції бухгалтерської служби, скласти графік документообігу, а також оцінювати значення належної організації облікового процесу для забезпечення достовірності облікової інформації, внутрішнього контролю та ефективного управління підприємством.

Ключові слова: бухгалтерський облік, організація обліку, документообіг, первинні документи, обліковий процес, господарські операції, бухгалтерська служба, графік документообігу, облікова політика, реєстри бухгалтерського обліку, фінансова звітність, внутрішній контроль, архівування документів, електронний документообіг, відповідальні особи, обробка облікової інформації, документи підприємства, управління обліком, організація бухгалтерської служби, контроль господарських операцій.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Необхідно побудувати схему документообігу для процесу надходження сировини (борошна, дріжджів, солі, цукру) на склад і передачі її у виробництво. Визначити, які первинні документи використовуються на кожному етапі. Показати, хто є відповідальними особами за оформлення, перевірку та передачу документів. Встановити послідовність руху документів: від постачальника; до складу; у бухгалтерію; у виробничий підрозділ.

Завдання 2. На підприємстві з виробництва молочної продукції здійснюються такі операції: надходження молока від постачальника; передача молока у виробництво; списання пакувальних матеріалів; випуск готової продукції (кефіру та йогурту); відвантаження продукції покупцям; виплата заробітної

плати працівникам. Для кожної операції визначити, який первинний документ повинен бути оформлений. Вказати, які з цих документів належать до: складських; виробничих; розрахункових; бухгалтерських. Пояснити, яке значення має кожен документ для ведення бухгалтерського обліку.

Завдання 3. Розгляньте підприємство з виробництва кондитерських виробів. На підприємстві є такі структурні підрозділи: склад сировини; виробничий цех; склад готової продукції; відділ збуту; бухгалтерія. Визначити, які об'єкти бухгалтерського обліку виникають у кожному підрозділі. Описати, яку інформацію повинен отримувати бухгалтер від кожного підрозділу. Пояснити, чому для підприємств харчової промисловості особливо важливими є: контроль сировини; облік витрат; калькулювання собівартості.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Пояснити, чому правильна організація документообігу є важливою для: достовірності обліку; контролю витрат; запобігання помилкам; оперативного управління виробництвом.

Питання для самоперевірки.

1. Що розуміють під організацією ведення бухгалтерського обліку на підприємстві?
2. Яке значення має документообіг у системі бухгалтерського обліку підприємства?
3. Які первинні документи використовуються для оформлення господарських операцій на підприємстві?
4. Що таке графік документообігу та яку роль він відіграє в організації облікового процесу?
5. Яким чином правильна організація документообігу впливає на достовірність облікової інформації та ефективність управління підприємством?

ТЕМА 4 ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації й ведення бухгалтерського обліку основних засобів на харчових підприємствах, навчити визначати їх первісну вартість, документально оформлювати надходження, введення в експлуатацію, амортизацію, переміщення та вибуття основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, необоротні активи, первісна вартість, амортизація, строк корисного використання, ліквідаційна вартість, введення в експлуатацію, бухгалтерський облік, первинні документи, об'єкт обліку, знос, вибуття основних засобів, списання, модернізація, ремонт, переоцінка, інвентарний облік, виробниче обладнання, харчове підприємство, облік необоротних активів.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Робота зі словником.

Завдання 2. Первісна вартість об'єкта основних засобів – 75000,00 грн. Очікуваний строк служби – 5 років. Ліквідаційна вартість об'єкта у вигляді матеріалів – 1000 грн. Визначити нарахування амортизації за методом прямолінійного списання та норму амортизації (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 Нарахування амортизації методом прямолінійного списання (грн)

Звітний період	Первісна вартість	Річна сума амортизації	Накопичений знос	Залишкова вартість
Дата придбання	75000	-	-	75000
Кінець 1-го року				
Кінець 2-го року				
Кінець 3-го року				
Кінець 4-го року				

Кінець року	5-го				
-------------	------	--	--	--	--

Завдання 3. Первісна вартість об'єкта основних засобів – 10000,00 грн., очікуваний строк служби – 5 років, ліквідаційна вартість об'єкта у вигляді матеріалів – 1000 грн. Плановий випуск продукції – 50000 одиниць. За перший рік випуск продукції склав 10000 одиниць, за другий – 11000, за третій – 10100, за четвертий – 9000 і за п'ятий – 9900 одиниць. Визначити амортизаційні витрати по об'єкту основних засобів виробничим методом нарахування амортизації (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 Нарахування амортизації за виробничим методом (грн)

Звітний період	Первісна вартість	Випуск продукції	Річна сума амортизації	Накопичений знос	Залишкова вартість
Дата придбання	10000	-	-	-	10000
Кінець 1-го року					
Кінець 2-го року					
Кінець 3-го року					
Кінець 4-го року					
Кінець 5-го року					

Завдання 3. Підприємство з виробництва молочної продукції придбало пастеризаційну установку для переробки молока. Відомо: вартість обладнання – 120000 грн (з ПДВ); транспортні витрати – 5000 грн; монтаж обладнання – 10000 грн; строк корисного використання – 5 років. Визначити первісну вартість основного засобу. Вказати, які первинні документи оформлюються при: придбанні; доставці; введенні в експлуатацію.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Підготувати доповідь про закріплення основних засобів за матеріально-відповідальними особами.

Питання для самоперевірки.

1. Що належить до основних засобів на підприємствах харчової промисловості?

2. Які витрати включаються до первісної вартості основного засобу?

3. Які первинні документи використовуються для обліку надходження, введення в експлуатацію та списання основних засобів?

4. Що таке амортизація та яким чином вона нараховується на основні засоби?

5. Як операції з придбання, використання та вибуття основних засобів відображаються в бухгалтерському обліку?

ТЕМА 5-6

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ. ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації й ведення бухгалтерського обліку грошових коштів та дебіторської заборгованості на підприємствах харчової промисловості, навчити розбиратися з первинними документами, визначати залишки коштів, аналізувати стан розрахунків із покупцями та оцінювати вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан підприємства.

Ключові слова: грошові кошти, каса, поточний рахунок, касові операції, безготівкові розрахунки, дебіторська заборгованість, покупці, розрахунки з дебіторами, первинні документи, реалізація продукції, надходження коштів, платіжна дисципліна, прострочена заборгованість, ліквідність підприємства, резерв сумнівних боргів, фінансова звітність, харчове підприємство, облік розрахунків, контроль дебіторської заборгованості.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Відобразити господарські операції в бухгалтерському обліку та вказати первинні документи. Залишок коштів на 12.07 в касі 3000 грн. Рух грошових коштів по касі за 12.07: надходження коштів з поточного рахунку для закупівлі продуктів харчування у фізичних осіб – 12000 грн; надходження з поточного рахунку коштів на відрядження адміністратора готелю для участі у виставці-рекламі 4000 грн; надходження від покупців – 6000 грн; видано кошти на відрядження – 4000 грн; видано кошти підзвітній особі для закупівлі продуктів харчування – 6000 грн. Визначити залишок коштів на кінець дня, накресливши схему рахунку.

Дебет	30 Готівка	Кредит
S ¹		

S ¹¹	

Завдання 2. Визначити обсяг і вид заборгованості за наступних умов.

1) Покупець перерахував аванс за поставку 17 ящиків печива у сумі 3400 грн. Наше підприємства відвантажило покупцеві 15 ящиків печива.

2) Наше підприємство відвантажило 20 мішків борошна вартістю 200 грн за мішок. Покупець оплатив після відвантаження 1700 грн.

3) Наше підприємство закуповує цукор для виробництва. Оприбутковано 10 мішків цукру вартістю 150 грн кожен, сплачено 1000 грн.

4) Наше підприємство має кредиторську заборгованість перед постачальником у сумі 20450 грн. За платіжним документом оплата заборгованості відбувала у сумі 20540 грн.

5) Дебіторська заборгованість підзвітної особи складає 8000 грн. Надано підтверджуваних документів про придбання канцтоварів на суму 4500 грн та талонів на поїзд на суму 80 грн.

6) Матеріально-відповідальна особа має дебіторську заборгованість станом на жовтень 2024 року у сумі 10000 грн. Є заява про стягнення її частинами, із заробітної плати, по 1000 грн щомісяця. Яка сума дебіторської заборгованості буде відображена в балансі підприємства?

7) Працівник отримав продукцію на суму 92000 грн з умовою щомісячної сплати рівними частинами. Чи може він сплатити вартість продукції за 4 місяці готівкою? Якщо він має бажання сплатити готівкою, то за скільки місяців це можна зробити?

Завдання 3. Підприємство з виробництва молочної продукції відвантажило покупцю партію продукції на суму 40000 грн з відстрочкою платежу. Через 10 днів покупець: сплатив 30000 грн на рахунок підприємства; решта суми залишилася заборгованістю.

Визначити, які первинні документи оформлюються при: відвантаженні продукції; надходженні коштів. Визначити суму дебіторської заборгованості на кінець періоду. Пояснити, чому важливо контролювати дебіторську заборгованість.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Підприємство з виробництва сирів та молочної продукції реалізувало готову продукцію трьом покупцям: ТОВ «Смак» - на суму 25000 грн, оплата надійшла повністю на поточний рахунок; ПП «Фреш Маркет» - на суму 18000 грн, з яких сплачено 10000 грн; ТОВ «Продукт-Сервіс» - на суму 12000 грн, оплата не надійшла у встановлений строк. Визначити: загальну суму реалізованої продукції; суму коштів, що фактично надійшла; суму дебіторської заборгованості на кінець періоду. Проаналізувати ситуацію та відповісти: який покупець порушив платіжну дисципліну; які ризики для підприємства створює прострочена дебіторська заборгованість; які заходи можна застосувати для покращення розрахунків з покупцями.

Питання для самоперевірки.

1. Що належить до грошових коштів підприємства та які основні напрями їх бухгалтерського обліку?
2. Які первинні документи використовуються для оформлення касових і банківських операцій на підприємстві?
3. Що таке дебіторська заборгованість та в яких випадках вона виникає на підприємствах харчової промисловості?
4. Яким чином у бухгалтерському обліку відображаються операції з реалізації продукції та надходження коштів від покупців?
5. Чому контроль дебіторської заборгованості є важливим для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства?

ТЕМА 7

ОБЛІК СИРОВИНИ, ПРОДУКЦІЇ ТА ТАРИ. ЦІНОУТВОРЕННЯ.

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації й ведення бухгалтерського обліку сировини, готової продукції та тари на підприємствах, навчити документально оформлювати операції з надходження, зберігання, використання і вибуття матеріальних цінностей, визначати порядок їх оцінки та відображення в бухгалтерському обліку, а також розкрити сутність ціноутворення, його основні елементи та значення у формуванні вартості продукції й забезпеченні ефективної діяльності підприємства.

Ключові слова: сировина, матеріали, виробничі запаси, готова продукція, тара, облік запасів, оцінка запасів, первинні документи, складський облік, надходження матеріалів, списання сировини, калькулювання, собівартість, ціна, ціноутворення, відпускна ціна, торговельна націнка, витрати, реалізація продукції, бухгалтерський облік.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. У виробництво передано: борошно - 20000 грн; дріжджі - 3000 грн. Вказати документ на відпуск матеріалів. Пояснити, як ці витрати впливають на собівартість.

Завдання 2. Підприємство виготовило хлібобулочні вироби на суму 35000 грн. Вказати документ оформлення. Визначити, що входить до собівартості продукції.

Завдання 3. Підприємство придбало пакувальні матеріали (тара) на суму 8000 грн, з яких на 6000 грн використано у виробництві. Визначити вид активу. Пояснити роль тари у виробничому процесі.

Завдання 4. Собівартість продукції становить 50000 грн. Підприємство встановлює націнку - 20%; ПДВ - 20%. Розрахувати: відпускну ціну без ПДВ; ціну з ПДВ. Пояснити структуру ціни.

Завдання 5. Підприємство з виробництва печива придбало сировину - 40000 грн; використало у виробництві - 30000 грн; виготовило продукцію - 45000 грн; реалізувало продукцію з націнкою 25%. Визначити: собівартість продукції; ціну реалізації. Пояснити економічний результат.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Підготувати доповідь на одну з тем: 1) Особливості обліку тари; 2) Особливості ціноутворення у підприємствах харчової промисловості (на прикладі конкретного виду продукції); 3) Особливості придбання та зберігання сировини.

Питання для самоперевірки.

1. Що належить до сировини, готової продукції та тари як об'єктів бухгалтерського обліку?

2. Які первинні документи використовуються для оформлення надходження, руху та вибуття сировини, продукції та тари?

3. Яким чином здійснюється оцінка сировини та готової продукції в бухгалтерському обліку?

4. Що таке ціноутворення та які основні елементи формують ціну продукції?

5. Яке значення має правильна організація обліку сировини, продукції та тари для контролю витрат і формування собівартості продукції?

ТЕМА 8

ЗВІТНІСТЬ МАТЕРІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИХ ОСІБ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації звітності матеріально-відповідальних осіб та проведення інвентаризації на підприємствах харчової промисловості, навчити оформлювати матеріальні звіти, аналізувати рух товарно-матеріальних цінностей, виявляти результати інвентаризації, документально оформлювати надлишки та нестачі, а також оцінювати значення інвентаризації як важливого елемента внутрішнього контролю й забезпечення достовірності бухгалтерського обліку.

Ключові слова: матеріально-відповідальна особа, матеріальний звіт, інвентаризація, товарно-матеріальні цінності, запаси, сировина, готова продукція, тара, складський облік, первинні документи, інвентаризаційний опис, порівняльна відомість, нестача, надлишок, внутрішній контроль, бухгалтерський облік, інвентаризаційна комісія, облік запасів, матеріальна відповідальність, харчове підприємство.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. На підприємстві з виробництва молочної продукції комірник складу сировини відповідає за приймання, зберігання та відпуск молока, пакувальних матеріалів і допоміжної сировини. Визначити, хто є матеріально-відповідальною особою в цій ситуації. Перелічити її основні обов'язки. Пояснити, які документи вона повинна вести щоденно. Вказати, чому на харчових підприємствах особливо важливий контроль за матеріальними цінностями.

Завдання 2. На складі хлібопекарського підприємства протягом дня відбулися такі операції: залишок борошна на початок дня – 1500 кг; надійшло від постачальника - 800 кг; передано у виробництво - 1000 кг; повернуто з виробництва - 50 кг. Визначити залишок борошна на кінець дня. Скласти спрощений матеріальний звіт. Назвати первинні документи, на підставі яких складається цей звіт. Пояснити значення матеріального звіту для бухгалтерії.

Завдання 3. На підприємстві з виробництва кондитерських виробів заплановано проведення річної інвентаризації запасів, тари та готової продукції. Визначити, хто повинен організувати інвентаризацію. Назвати склад інвентаризаційної комісії. Перелічити документи, які оформлюються до початку інвентаризації. Пояснити, чому на час інвентаризації важливо припинити рух матеріальних цінностей.

Завдання 4. Під час інвентаризації на складі пакувальних матеріалів підприємства з виробництва напоїв встановлено: за даними обліку - 500 ящиків; фактично в наявності - 485 ящиків. Визначити результат інвентаризації. Вказати, як документально оформлюється виявлена різниця. Назвати можливі причини виникнення нестачі. Пояснити, хто несе відповідальність за виявлену нестачу.

Завдання 5. На підприємстві з виробництва печива під час інвентаризації виявлено: нестачу цукру на суму 1200 грн; надлишок пакувального паперу на суму 700 грн. Визначити, які бухгалтерські наслідки мають нестача і надлишок. Пояснити, як результати інвентаризації впливають на фінансовий результат підприємства.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. На складі підприємства з виробництва м'ясної продукції обліковуються такі запаси: м'ясна сировина – 80000 грн; спеції - 10000 грн; тара - 5000 грн. Під час інвентаризації встановлено: нестача м'ясної сировини - 2 000 грн; надлишок спецій - 500 грн; тара відповідає даним обліку. Скласти короткий аналіз результатів інвентаризації. Визначити, які документи потрібно оформити. Запропонувати порядок відображення результатів інвентаризації в обліку. Сформулювати висновок про стан збереження матеріальних цінностей на підприємстві.

Питання для самоперевірки.

1. Хто така матеріально-відповідальна особа та які її основні обов'язки на підприємстві?

2. Які документи використовуються для складання звітності матеріально-відповідальних осіб?

3. Що таке інвентаризація та з якою метою вона проводиться на підприємствах харчової промисловості?

4. Які основні етапи проведення інвентаризації запасів, сировини, готової продукції та тари?

5. Як в бухгалтерському обліку відображаються надлишки та нестачі, виявлені під час інвентаризації?

ТЕМА 9

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ ТА СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації бухгалтерського обліку розрахунків з працівниками за оплатою праці та соціальним страхуванням на підприємствах харчової промисловості, навчити нараховувати заробітну плату, визначати обов'язкові утримання та нарахування, оформлювати відповідні первинні документи, аналізувати вплив витрат на оплату праці на собівартість продукції.

Ключові слова: заробітна плата, фонд оплати праці, нарахування заробітної плати, утримання із заробітної плати, ЄСВ (єдиний соціальний внесок), ПДФО, військовий збір, розрахунки з працівниками, соціальне страхування, лікарняні, відпускні, первинні документи, табель обліку робочого часу, розрахунково-платіжна відомість, бухгалтерські проводки, витрати на оплату праці, собівартість продукції, харчове підприємство.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Працівнику виробничого цеху нараховано заробітну плату 15000 грн. Визначити: ПДФО (18%); військовий збір (5%); ЄСВ (22%). Розрахувати суму до виплати.

Завдання 2. На підприємстві ведеться облік праці працівників виробничого цеху. Назвати основні первинні документи: обліку робочого часу; нарахування зарплати. Пояснити їх призначення. Вказати, хто їх заповнює.

Завдання 3. Зазначити у таблиці виплати, які включають до розрахунку середнього заробітку.

Таблиця 9.1 Виплати, які включають до розрахунку середнього заробітку

Види виплат	+ або -
Компенсація за невикористану відпустку	
Основна заробітна плата	
Вартість безоплатно виданого спецодягу	
Добові під час відрядження	
Доплата за суміщення професій	

Премія за активну громадську роботу	
Надбавка за професійну майстерність	
Відпускні	
Матеріальна допомога у зв'язку із одруженням	
Лікарняні	
Оплата за проїзд під час відрядження	
Грошова премія до ювілею	
Надбавка за класність	
Основна заробітна плата	
Грошова винагорода за I місце у конкурсі	
Доплата за роботу у нічний час	

Завдання 4. Визначити суму заробітної плати до видачі. За березень п.р. працівниці виробничого цеху Гидилюк В.В. нараховано заробітну плату у розмірі 16300,00 грн. Сума виданого авансу 7090,00 грн. Гидилюк В.В. є самотньою мамою і має на утриманні двох дітей віком до 18 років.

Завдання 5. Розрахувати суму відпускних за наведеними нижче даними. Працівникові з 18.06.2025 р. надається щорічна відпустка на 24 календарні дні. Заробітна плата працівника за розрахунковий період з червня 2024 р. по травень 2025 р. становить 95600,00 грн.

Завдання 6. Розрахувати суму відпускних за наведеними нижче даними. Працівник йде у відпустку з 18.06.2025 р. строком на 14 к. д. За попередні 12 календарних місяців (з 01.06.2024 р. по 31.05.2025 р.) працівнику нараховано: заробітна плата 125000,00 грн; допомога з тимчасової непрацездатності - 15000,00 грн; відпускні - 16000,00 грн (нараховані у січні); матеріальна допомога - 8000,00 грн.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Іванов має годинну тарифну ставку 95,00 грн/год. У жовтні 2025 року він відпрацював 180 год. Яку і як нарахують зарплату Іванову? Петров має денну тарифну ставку 800 грн/день.

У жовтні він відпрацював 22 дні, з яких один святковий – Покрова. Яку і як нарахують зарплату Петрову?

Завдання 2. Відрядна розцінка за виробництво одиниці продукції А – 85 грн/од, а продукції Б – 124 грн/од. Сідоров фактично виготував у жовтні 99 одиниць продукції А та 100 одиниць продукції Б. Яку і як нарахують зарплату Сідорову?

Завдання 3. Годинна ставка Величка 45 грн/год. За жовтень відпрацьовано 150 год. Премія щомісяця 500 грн. Яку і як нарахують зарплату Величку?

Питання для самоперевірки.

1. Які види виплат входять до фонду оплати праці на підприємстві?

2. Які податки та обов'язкові внески утримуються із заробітної плати працівників?

3. Які первинні документи використовуються для обліку праці та її оплати?

4. Як здійснюється нарахування єдиного соціального внеску (ЄСВ)?

5. Як витрати на оплату праці впливають на собівартість продукції підприємства харчової промисловості?

ТЕМА 10

ОБЛІК ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПОСТАЧАННЯ СИРОВИНИ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації бухгалтерського обліку зобов'язань, що виникають у процесі постачання сировини на підприємства харчової промисловості, навчити документально оформлювати господарські операції з надходження сировини, визначати порядок визнання та оцінки кредиторської заборгованості перед постачальниками, відображати розрахунки з контрагентами, а також аналізувати вплив розрахункових операцій на фінансовий стан і безперервність виробничого процесу підприємства.

Ключові слова: зобов'язання, кредиторська заборгованість, постачальники, сировина, розрахунки з постачальниками, первинні документи, товарно-транспортна накладна, рахунок-фактура, податкова накладна, прибуткова накладна, бухгалтерський облік, господарські операції, оплата постачальнику, безготівкові розрахунки, аванс, договір поставки, запаси, виробничі запаси, ПДВ.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Підприємство з виробництва хлібобулочних виробів отримало від постачальника борошно на суму 25000 грн та дріжджі на суму 4000 грн. Оплата ще не здійснена. Визначити, коли виникає зобов'язання перед постачальником. Назвати первинні документи, що підтверджують операцію.

Завдання 2. Підприємство з виробництва молочної продукції отримало молоко-сировину на суму 40000 грн. Через 5 днів постачальнику було перераховано 40000 грн з поточного рахунку. Пояснити, як ця операція впливає на активи та зобов'язання підприємства.

Завдання 3. Підприємство з виробництва кондитерських виробів перерахувало постачальнику аванс у сумі 15000 грн за

цукор і какао-порошок. Через 3 дні сировину було отримано на цю ж суму. Визначити, які зміни та в яких статтях балансу відбулися. Назвати первинні документи. Пояснити різницю між попередньою оплатою та кредиторською заборгованістю.

Завдання 4. Підприємство з виробництва напоїв отримало пакувальні матеріали та концентрати на суму 24000 грн, у тому числі ПДВ 4000 грн. Оплата ще не здійснена. Визначити вартість запасів без ПДВ; суму податкового кредиту; суму зобов'язань перед постачальником.

Завдання 5. На підприємстві з виробництва м'ясної продукції обліковується кредиторська заборгованість перед постачальниками за м'ясну сировину 60000 грн; за спеції 12000 грн; за пакувальні матеріали 8000 грн. Визначити загальну суму кредиторської заборгованості. Пояснити, які ризики для підприємства створює значний обсяг заборгованості перед постачальниками. Запропонувати 2–3 заходи щодо покращення платіжної дисципліни підприємства.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Підприємство з виробництва печива здійснило такі операції:

1. Отримало борошно на суму 18000 грн (у т.ч. ПДВ 3000 грн).
2. Отримало цукор на суму 12000 грн (у т.ч. ПДВ 2000 грн).
3. Перерахувало постачальникам з поточного рахунку 20000 грн.

Визначити суму запасів без ПДВ; суму податкового кредиту; загальну суму кредиторської заборгованості; залишок непогашених зобов'язань після оплати. Пояснити, як стан розрахунків із постачальниками впливає на безперервність виробництва.

Питання для самоперевірки.

1. Що таке зобов'язання підприємства та в яких випадках вони виникають під час постачання сировини?
2. Які первинні документи використовуються для оформлення надходження сировини від постачальників?

3. Як у бухгалтерському обліку відображається кредиторська заборгованість перед постачальниками?

4. Які особливості мають розрахунки з постачальниками при попередній оплаті (авансу) та післяоплаті?

5. Яке значення має правильний облік зобов'язань для забезпечення безперебійного постачання сировини на підприємства харчової промисловості?

ТЕМА 11

ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИРОБНИЦТВА НА ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ НА ПОБУДОВУ ОБЛІКУ ВИТРАТ. ОБЛІК ВИТРАТ ЗА ОСНОВНИМИ ГОСПОДАРСЬКИМИ ПРОЦЕСАМИ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації обліку витрат на підприємствах харчової промисловості з урахуванням специфіки виробничого процесу, навчити класифікувати витрати за видами діяльності та господарськими процесами, визначати склад і структуру виробничої собівартості, а також аналізувати вплив технологічних, організаційних та економічних особливостей харчового виробництва на формування витрат і фінансових результатів підприємства.

Ключові слова: витрати виробництва, собівартість продукції, прямі витрати, непрямі витрати, загальновиробничі витрати, калькулювання, виробничий процес, технологічний процес, сировина, напівфабрикати, харчове підприємство, облік витрат, облік за процесами, виробництво, реалізація, адміністративні витрати, витрати на збут, калькуляційна одиниця, нормативи витрат, втрати виробництва.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Підприємство з виробництва молочної продукції здійснює безперервний технологічний процес переробки молока. Визначити особливості виробництва. Пояснити, як ці особливості впливають на облік витрат. Назвати вид калькулювання (попередільний, позамовний тощо).

Завдання 2. На підприємстві з виробництва хліба здійснено витрати: борошно - 20000 грн; заробітна плата пекарів - 15000 грн; електроенергія - 5000 грн; амортизація обладнання - 3000 грн. Розподілити витрати на прямі та непрямі. Визначити їх місце у собівартості продукції.

Завдання 3. Загальні витрати на виробництво продукції: сировина 30000 грн; зарплата 20000 грн; загальновиробничі

витрати 10000 грн. Виготовлено 5 000 одиниць продукції. Визначити загальну собівартість. Розрахувати собівартість одиниці продукції. Пояснити значення калькулювання.

Завдання 4. Підприємство здійснило витрати: на виробництво 40000 грн; адміністративні витрати 8000 грн; витрати на збут 6000 грн. Розподілити витрати за процесами: виробництво; управління; реалізація. Пояснити їх роль у формуванні фінансового результату.

Завдання 5. На підприємстві з виробництва йогуртів та молочних десертів протягом місяця здійснено такі витрати:

молоко – 50000 грн

фруктові наповнювачі – 12000 грн

заробітна плата виробничих працівників – 25000 грн

заробітна плата адміністрації - 10000 грн

електроенергія для виробництва - 8000 грн

амортизація обладнання - 6000 грн

витрати на упаковку - 7000 грн

транспортні витрати на доставку продукції - 5000 грн

реклама продукції 4000 грн

оренда офісу - 6000 грн

Потрібно:

1. Розподілити витрати за такими ознаками:

а) За економічною роллю: прямі та непрямі.

б) За функціональним призначенням: виробничі, адміністративні, витрати на збут.

в) За економічними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація, інші витрати.

2. Визначити які витрати входять до собівартості продукції; які витрати не включаються до виробничої собівартості.

3. Пояснити: чому саме на харчових підприємствах матеріальні витрати займають найбільшу частку; як неправильний розподіл витрат може вплинути на собівартість і ціну продукції.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Підприємство з виробництва печива: витратило сировину 35000 грн; зарплата 18000 грн; загальновиробничі витрати 7000 грн; виготовлено продукції 6000 одиниць.

Визначити: загальну собівартість; собівартість одиниці. Пояснити, як структура витрат впливає на ціну продукції.

Питання для самоперевірки.

1. Які особливості виробництва на харчових підприємствах впливають на організацію обліку витрат?
2. Як класифікуються витрати на виробництві за економічними елементами та статтями калькуляції?
3. Що входить до складу виробничої собівартості продукції?
4. Які основні господарські процеси виділяють у діяльності підприємства та як за ними обліковуються витрати?
5. Як технологічні втрати та відходи впливають на формування собівартості продукції?

ТЕМА 12

ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ОСОБЛИВОСТІ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ПРОДУКЦІЇ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації бухгалтерського обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції на підприємствах харчової промисловості, навчити класифікувати витрати за економічними елементами та статтями калькуляції, визначати виробничу собівартість продукції, розподіляти загальновиробничі витрати та здійснювати калькулювання одиниці продукції з урахуванням технологічних особливостей харчового виробництва.

Ключові слова: витрати на виробництво, собівартість продукції, калькулювання, калькуляція, прямі витрати, непрямі витрати, загальновиробничі витрати, виробничі витрати, облік витрат, рахунок 23, рахунок 91, рахунок 26, сировина, напівфабрикати, технологічні витрати, калькуляційна одиниця, статті калькуляції, економічні елементи витрат, виробничий процес, харчове підприємство.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. На підприємстві з виробництва печива здійснено такі витрати: борошно - 18 000 грн, цукор - 10000 грн, заробітна плата пекарів - 14000 грн, електроенергія - 4500 грн, амортизація печі - 3000 грн, заробітна плата бухгалтера - 9000 грн. Розподілити витрати на прямі та непрямі. Визначити, які витрати входять до виробничої собівартості. Пояснити, чому окремі витрати не включаються до собівартості продукції.

Завдання 2. Підприємство з виробництва молочної продукції здійснило такі операції: передано у виробництво сировину 22000 грн; нараховано заробітну плату виробничим працівникам 16000 грн; нараховано ЄСВ 3520 грн; відображено амортизацію обладнання 2500 грн. Визначити, на яких рахунках накопичуються витрати. Пояснити значення рахунків 23 і 91.

Завдання 3. Підприємство з виробництва йогуртів виготовляє два види продукції: йогурт полуничний – прямі витрати 30000 грн; йогурт персиковий – прямі витрати 20000 грн. Загальновиробничі витрати становлять 10000 грн. Розподілити загальновиробничі витрати пропорційно до прямих витрат. Визначити загальні витрати на кожен вид продукції. Пояснити значення такого розподілу для калькулювання.

Завдання 4. На підприємстві з виробництва соку витрати за місяць становили: сировина 40000 грн; заробітна плата виробничих працівників 18000 грн; ЄСВ 3960 грн; загальновиробничі витрати 8000 грн. Виготовлено 2000 літрів соку. Визначити загальну виробничу собівартість. Розрахувати собівартість 1 літра продукції. Пояснити, чому для харчових підприємств важливо визначати собівартість одиниці продукції.

Завдання 5. На підприємстві з виробництва ковбасних виробів використовуються: м'ясна сировина; спеції; оболонки; допоміжні матеріали; виникають технологічні втрати під час термічної обробки. Пояснити, які особливості виробництва впливають на калькулювання продукції. Визначити, які витрати будуть прямими, а які непрямыми. Пояснити, як технологічні втрати впливають на собівартість продукції.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Підприємство з виробництва кондитерських виробів за місяць понесло такі витрати: борошно 25000 грн; цукор 12000 грн; масло 8000 грн; заробітна плата виробничих працівників 20000 грн; ЄСВ 4400 грн; амортизація обладнання 3500 грн; електроенергія 4000 грн. Виготовлено 3500 кг продукції. Визначити загальну виробничу собівартість. Розрахувати собівартість 1 кг продукції. Пояснити, як отримані дані можуть використовуватися для ціноутворення.

Питання для самоперевірки.

1. Що належить до витрат на виробництво та як вони класифікуються на підприємствах харчової промисловості?

2. Які витрати включаються до виробничої собівартості продукції?

3. Що таке калькулювання собівартості продукції та які його особливості на харчових підприємствах?

4. Яким чином розподіляються загальновиробничі витрати між видами продукції?

5. Яке значення має правильне калькулювання собівартості для ціноутворення та оцінки ефективності виробництва?

ТЕМА 13

ОБЛІК ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В ОКРЕМИХ ПІДГАЛУЗЯХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Мета заняття: сформувати у студентів системні знання та практичні навички щодо організації обліку витрат і калькулювання собівартості продукції в різних підгалузях харчової промисловості (молочній, м'ясній, хлібопекарській, кондитерській тощо), навчити враховувати галузеві особливості технологічних процесів, правильно визначати склад витрат, здійснювати розподіл витрат між видами продукції, обирати методи калькулювання та аналізувати вплив виробничих факторів на формування собівартості продукції.

Ключові слова: витрати виробництва, собівартість продукції, калькулювання, підгалузі харчової промисловості, молочна промисловість, м'ясна промисловість, хлібопекарське виробництво, кондитерська промисловість, прямі витрати, непрямі витрати, загальновиробничі витрати, попередільний метод, позамовний метод, технологічні витрати, відходи, калькуляційна одиниця, облік витрат, виробничий процес, напівфабрикати.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Підприємство переробляє молоко на сир і вершки. Витрати: молоко 40000 грн, зарплата 15000 грн. Визначити особливості калькулювання. Запропонувати спосіб розподілу витрат між видами продукції.

Завдання 2. Витрати на підприємстві хлібопекарського виробництва: борошно 25000 грн, зарплата 12000 грн, електроенергія 4000 грн. Виготовлено 5000 виробів. Визначити собівартість одиниці продукції. Вказати тип виробництва.

Завдання 3. Витрати на підприємстві з переробки м'яса: м'ясо 50000 грн, спеції 5000 грн, зарплата 18000 грн, амортизація 6000 грн. Розподілити витрати на прямі і непрямі. Визначити виробничу собівартість.

Завдання 4. Підприємство виготовило 1000 кг продукції, втрати 50 кг. Визначити вплив втрат на собівартість. Пояснити порядок їх обліку.

Завдання 5. Загальновиробничі витрати 10000 грн. Прямі витрати: продукт А 30000 грн, продукт Б 20000 грн. Розподілити витрати. Визначити собівартість кожного виду продукції.

Завдання 6. Витрати на підприємстві кондитерської промисловості: борошно 20000 грн, цукор 10000 грн, масло 8000 грн, зарплата 15000 грн. Виготовлено 3000 кг продукції. Визначити собівартість 1 кг. Скласти структуру витрат.

Завдання 7. Оберіть одну підгалузь харчової промисловості (молочну, м'ясну, кондитерську або іншу). Описати особливості виробництва. Визначити: основні витрати; специфіку калькулювання. Запропонувати: оптимальний метод обліку витрат; підхід до калькулювання собівартості. Зробити висновок щодо впливу галузевих особливостей на облік. Оформити у вигляді презентації та доповіді на практичному занятті.

Завдання 8. Оберіть одну підгалузь харчової промисловості (наприклад: молочну, м'ясну, кондитерську, хлібопекарську або іншу) та проаналізуйте організацію обліку витрат і калькулювання собівартості продукції з урахуванням її виробничо-технологічних особливостей.

Охарактеризувати підгалузь: описати технологічний процес виробництва; визначити тип виробництва (масове, серійне, безперервне тощо); вказати особливості використання сировини та матеріалів.

Проаналізувати витрати: визначити основні статті витрат; виділити специфічні витрати, характерні саме для цієї підгалузі (наприклад, втрати, відходи, швидкопсувність продукції); оцінити структуру витрат (що займає найбільшу частку).

Дослідити калькулювання: визначити об'єкт калькулювання (кг, літр, одиниця продукції); охарактеризувати особливості розподілу витрат; пояснити, як враховуються побічні продукти або втрати.

Обґрунтувати організацію обліку: запропонувати найбільш доцільний метод обліку витрат (попередільний, позамовний тощо); обґрунтувати вибір методу калькулювання; вказати можливі проблеми в обліку та способи їх вирішення.

Зробити аналітичний висновок: пояснити, як галузеві особливості впливають на структуру витрат; точність калькулювання; організацію бухгалтерського обліку; оцінити значення правильного обліку для управління підприємством.

Оформити у вигляді презентації та доповіді на практичному занятті.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. З однієї сировини отримано основний продукт та побічний продукт. Навести практичний приклад такого виробництва. Запропонувати метод розподілу витрат. Пояснити його економічну доцільність.

Завдання 2. Підприємство виготовляє продукцію безперервно. Навести практичний приклад такого виробництва. Визначити метод калькулювання. Обґрунтувати вибір.

Питання для самоперевірки.

1. Які особливості різних підгалузей харчової промисловості впливають на організацію обліку витрат?

2. Які методи калькулювання застосовуються у харчовій промисловості та в яких випадках?

3. Як визначається собівартість продукції в умовах багатопродуктового виробництва?

4. Як враховуються технологічні втрати та відходи при калькулюванні?

5. Яке значення має правильне калькулювання собівартості для ціноутворення та управління підприємством?

ТЕМА 14-15

ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ. ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ ЗВІТНОСТІ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів на підприємствах харчової промисловості, навчити визначати доходи від реалізації продукції, класифікувати витрати за видами діяльності, відображати господарські операції, обчислювати фінансовий результат діяльності підприємства, а також розкрити призначення, зміст і види фінансової, податкової, статистичної та внутрішньої звітності, що використовується для управління діяльністю підприємства.

Ключові слова: доходи, витрати, фінансові результати, прибуток, збиток, дохід від реалізації, собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, рахунок 70, рахунок 79, рахунок 90, фінансова звітність, податкова звітність, статистична звітність, внутрішня звітність, Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), харчове підприємство, бухгалтерський облік.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. Підприємство з виробництва молочної продукції реалізувало покупцям готову продукцію на суму 120000 грн, у тому числі ПДВ 20000 грн. Визначити дохід від реалізації без ПДВ та суму податкових зобов'язань з ПДВ. Пояснити, чому ПДВ не включається до доходу підприємства.

Завдання 2. На підприємстві з виробництва печива здійснено такі витрати: собівартість реалізованої продукції 60000 грн; заробітна плата адміністрації 15000 грн; витрати на рекламу 5000 грн; витрати на транспортування продукції покупцям 4000 грн. Розподілити витрати за видами: виробничі; адміністративні; витрати на збут. Назвати рахунки бухгалтерського обліку, на яких вони відображаються. Пояснити, які з цих витрат впливають на фінансовий результат звітного періоду.

Завдання 3. Підприємство з виробництва соку за звітний період має такі показники: дохід від реалізації продукції 150000 грн; собівартість реалізованої продукції 95000 грн; адміністративні витрати 12000 грн; витрати на збут 8000 грн. Визначити: валовий прибуток; фінансовий результат від операційної діяльності. Пояснити, як розраховується прибуток підприємства. Скласти схему визначення фінансового результату.

Завдання 4. Підприємство з виробництва м'ясної продукції складає різні види звітності. Охарактеризувати: фінансову звітність; податкову звітність; статистичну звітність; внутрішню звітність. Пояснити, які показники щодо доходів, витрат і фінансових результатів відображаються у Звіті про фінансові результати. Вказати, для яких користувачів призначений кожен вид звітності.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. Підприємство з виробництва йогуртів за місяць має такі показники: дохід від реалізації продукції 200000 грн; ПДВ 33333 грн; собівартість реалізованої продукції 120000 грн; адміністративні витрати 18000 грн; витрати на збут 12000 грн; інші операційні витрати 5000 грн. Визначити: чистий дохід від реалізації; валовий прибуток; фінансовий результат від операційної діяльності. Пояснити, як результати діяльності відображаються у звітності підприємства.

Питання для самоперевірки.

1. Що належить до доходів підприємства та які види доходів характерні для підприємств харчової промисловості?
2. Як класифікуються витрати підприємства залежно від видів діяльності?
3. Що таке фінансовий результат та як він визначається у бухгалтерському обліку?
4. Які рахунки бухгалтерського обліку використовуються для обліку доходів, витрат і фінансових результатів?
5. Яке призначення фінансової, податкової, статистичної та внутрішньої звітності на підприємстві?

ТЕМА 16

ЗВІТНІСТЬ ПІД ЧАС ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ

Мета заняття: сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички щодо організації, складання та використання звітності під час виробництва продукції на підприємствах харчової промисловості, навчити визначати призначення виробничої звітності, звітів про рух сировини, напівфабрикатів, готової продукції та виробничих витрат, аналізувати показники виробничої діяльності, а також оцінювати значення звітності для контролю, планування та прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: виробнича звітність, звітність підприємства, матеріальний звіт, звіт виробництва, сировина, напівфабрикати, готова продукція, виробничі витрати, калькуляція, виробничий процес, технологічний процес, рух запасів, облік виробництва, внутрішня звітність, господарські операції, контроль виробництва, собівартість продукції, харчове підприємство, первинні документи, облікова інформація.

Завдання для вирішення на практичному занятті

Завдання 1. На підприємстві з виробництва хлібобулочних виробів ведеться облік надходження сировини, її використання у виробництві, випуску продукції та залишків на складі. Назвати основні види звітності, які можуть складатися на підприємстві: щодо руху сировини; щодо виробництва продукції; щодо залишків готової продукції. Пояснити, яке значення має кожен вид звітності. Вказати, хто на підприємстві відповідає за складання таких звітів.

Завдання 2. На складі молочного підприємства протягом дня відбулися такі операції: залишок молока на початок дня 2000 л; надійшло від постачальника 1500 л; передано у виробництво 2800 л; повернуто з виробництва 100 л. Визначити залишок молока на кінець дня. Скласти спрощений матеріальний звіт. Назвати первинні документи, що є підставою для його складання. Пояснити значення цього звіту для бухгалтерії та виробничого підрозділу.

Завдання 3. Підприємство з виробництва йогуртів за зміну виготовило: йогурт полуничний 500 кг; йогурт персиковий 450 кг; технологічні втрати 20 кг. Скласти спрощений звіт виробництва.

Визначити загальний обсяг випуску продукції. Пояснити, чому в звітності окремо відображаються технологічні втрати. Вказати, як дані цього звіту використовуються в обліку витрат.

Завдання 4. На підприємстві з виробництва соку за місяць отримано такі дані: використано фруктові сировини 5000 кг; виготовлено готової продукції 4200 л; відходи та втрати 300 кг; залишок незавершеного виробництва 500 кг. Визначити основні показники, які мають бути відображені у виробничій звітності. Пояснити, як ці дані можуть використовуватися для: аналізу ефективності виробництва; контролю використання сировини; калькулювання собівартості. Сформулювати короткий аналітичний висновок.

Завдання 5. На підприємстві з виробництва кондитерських виробів за тиждень зафіксовано: залишок борошна на початок 1200 кг; надійшло 800 кг; передано у виробництво 1500 кг; виготовлено печива 1300 кг; технологічні втрати 50 кг; залишок борошна на кінець (визначити). Визначити залишок сировини на кінець періоду. Скласти: спрощений матеріальний звіт; спрощений виробничий звіт. Визначити, які дані можуть бути використані для обліку витрат і калькулювання собівартості. Пояснити значення такої звітності для управління виробничим процесом.

Самостійне опрацювання

Завдання 1. На підприємстві з виробництва печива за місяць зафіксовано такі витрати: борошно 30000 грн; цукор 12000 грн; заробітна плата виробничих працівників 18000 грн; електроенергія 6000 грн; амортизація обладнання 4000 грн. Визначити загальну суму витрат. Розподілити витрати на: матеріальні; трудові; інші виробничі. Пояснити, як виробнича звітність допомагає контролювати рівень витрат. Зробити короткий висновок про структуру витрат.

Питання для самоперевірки.

1. Яке значення має звітність у процесі виробництва продукції на підприємствах харчової промисловості?

2. Які основні види внутрішньої звітності використовуються під час виробництва продукції?

3. Які первинні документи є підставою для складання виробничої звітності?

4. Які показники характеризують рух сировини, виробничі витрати та випуск готової продукції?

5. Як виробнича звітність використовується для контролю витрат, аналізу діяльності та управління підприємством?

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНИХ АКТІВ

Базова література

1. Куцик П. О., Коваль Л. І., Макарук Ф. Ф. Бухгалтерський облік у торгівлі та ресторанному господарстві навч. посібник. Львів : Видавництво ПП «Магнолія 2006». 2025. 504 с.

2. Чабанюк О. М., Кузьмінська К. І. Облік і оподаткування у торгівлі та підприємствах ресторанного бізнесу : навч. посіб. Київ : Алерта, 2019. 214 с.

3. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності : підручник / А. Г. Загородній, І. Й. Яремко, Л. М. Пилипенко, А. С. Мороз ; Міністерство освіти і науки України ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2020. 320 с.

4. Сук П. Л. Бухгалтерський облік в галузях національного господарства : навч. посібник. Київ : Каравела, 2023. 368 с.

5. Облік у галузях економіки : навч. посіб. / В. Ф. Максимова, З. В. Кузіна, Л. М. Стиренко, Т. Г. Степова. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 496 с.

6. Соболев В. М., Косата І. А., Розіт Т. В. Бухгалтерський облік : навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2018. 222 с.

Допоміжна література

1. Дубініна М. В., Чебан Ю. Ю., Сирцева С. В., Лугова О. І. Бухгалтерсько-аналітичне забезпечення управління витратами на виноробних підприємствах за умов економічної нестабільності. *Modern Economics*. 2025. № 50(2025). С. 66-74. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V50\(2025\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-09).

2. Галузева специфіка підприємств як чинник формування показників фінансової та управлінської звітності та їх аналітичної інтерпретації / М. В. Дубініна, Ю. Ю. Чебан, С. В. Сирцева та ін. *Агросвіт*. 2025. №

15. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.15.33>. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22236>

3. Дубініна М. В., Чебан Ю. Ю., Сирцева С. В., Лугова О. І. Аналітичний потенціал фінансової звітності аграрних підприємств у контексті підготовки до аудиторської перевірки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №17. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.17.48>. URL:

<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22238>

4. Дубініна М. В., Чебан Ю. Ю., Сирцева С. В., Лугова О. І. Інтеграція обліку та фінансової аналітики у внутрішній звітності для прийняття рішень щодо управління доходами. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 13. DOI:<https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.13.53>. URL:

<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22237>

5. Potryvaieva, N., Dubinina, M., Cheban, Yu., Syrtseva, S., & Luhova, O. (2025). Role of accounting and control system in taxation of agricultural enterprises under martial law. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 29(2), 22-33. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/2.2025.22>

6. Сирцева С.В., Чебан Ю.Ю. Облік і контроль як інструменти запобігання зловживанням у сфері закупівель і споживання продуктів харчування в бюджетних установах. *Ефективна економіка*. 2025. №7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.7.54%20>.

7. Чебан Ю. Ю., Лугова О. І., Сирцева С. В., Мельник О. І. Облік і контроль запасних частин: особливості організації в аграрних підприємствах. *Modern Economics*. 2024. № 48(2024). С. 147-153. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V48\(2024\)-18](https://doi.org/10.31521/modecon.V48(2024)-18).

8. Гуцаленко Л.В., Чебан Ю.Ю., Терянік Д.О., Задорожняк В.А. Організація контролю за рухом палива в системі управління підприємством. *Modern Economics*. 2025. № 50(2025). С. 53-59.

9. Ivanenko, N., Rud, A., Hurbanska, A., Cheban, Y., & Syrtseva, S. (2025). Evaluating Digitalization as a Core Requirement for Future Educational Systems. *Salud, Ciencia Y Tecnología - Serie De Conferencias*, 4, 641. <https://doi.org/10.56294/sctconf2025641>. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20785>

10. Potryvaieva, N., Dubinina, M., Cheban, Yu., Syrtseva, S., & Luhova, O. (2024). Digitalization of control and accounting processes of agricultural enterprises: Risk assessment and management. *Ekonomika APK*, 31(5), 45-58. <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/5.2024.45> ; <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19228>.

11. Zamkova, I., Dubinina, M., Luhova, O., Syrtseva, S., Cheban, Y., & Kuchmiiova, T. (2024). Corporate social responsibility of agricultural companies of Ukraine under martial law. *У Research for*

Rural Development 2024 : Annual 30th international scientific conference. Latvia University of Life Sciences and Technologies, 220–226. <https://doi.org/10.22616/rrd.30.2024.034>. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19683>

12. Беренда Н.І., Хабенко О.В. Особливості інвентаризації виробничих запасів на підприємствах харчової промисловості URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c6819ca-8b0e-4dd9-bfae-efba317d1113/content>

13. Нагорна В.А. Організація облікової політики з обліку МШП на підприємствах харчової промисловості / Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників ХІХ Всеукраїнської наукової конференції. – К.: ДП «Інформ. – аналіт. агентство», 2021. С. 209-212.

14. Осадча Г.Г., Власенко І.М. Ціноутворення на продукцію харчової промисловості URL: <https://magazine.faaf.org.ua/cinoutvorennya-na-produkciyu-harchovoi-promislovosti.html>

15. Мельник Ю.М., Гуцулюк А. С. Особливості обліку основних засобів на підприємствах харчової промисловості Зб. наук. пр. молодих учених, аспірантів та студентів / Одес. нац. акад. харч. технологій ; гол. ред. Б. В. Єгоров. – Одеса, 2019. – С. 169–170.

16. Чебан Ю. Ю., Сирцева С. В., Замкова І. В. Автоматизація складського обліку: особливості та переваги. *Нові інформаційні технології управління бізнесом*: збірник тез VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Київ, 16 лютого 2022 р.). Київ : Спілка автоматизаторів бізнесу, 2024. С. 270-272.

17. Чебан Ю. Ю., Черкас А. В., Ганженко А. О. Роль бухгалтерського обліку у розвитку бізнесу сфери харчування. *Маркетингові та організаційні механізми повоєнного розвитку галузі гостинності та туризму України* : збірник тез доповідей I Всеукр. наук.-практ. конф. (14-15 листопада 2023 року, м. Харків). Ч. 2. Харків : Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т», 2023. С. 160-162. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15980>

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України URL: www.rada.gov.ua
2. Кабінет Міністрів України URL: www.kmu.gov.ua

3. Міністерство фінансів України URL: www.minfin.gov.ua
4. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
5. Миколаївський національний аграрний університет URL: <http://oblik.mnau.edu.ua/>

Законодавчо-нормативні акти

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : наказ Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 № 373 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text>
5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами : наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України 17.06.2003 N 157. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0157569-03#Text>
6. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.05.2020).
7. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Міністерства фінансів України від 24.05.95 № 88 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Кодекс законів про працю України : закон України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Конституція України : закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

11. Методичні рекомендації з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та незавершеного виробництва сільськогосподарських підприємств : додаток до листа Міністерства аграрної політики України від 04.12.2003 р. № 37-27-12/14023. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

12. Податковий Кодекс України : закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755 – VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 (URL: <http://zakon.rada.gov.ua> .

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів : наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007р. № 2 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Рекомендовані офіційні сайти

1. Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua

2. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua

3. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua

4. Миколаївський національний аграрний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oblik.mnau.edu.ua/>

Навчальне видання

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ НА ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

методичні рекомендації

Укладачі: **Чебан** Юлія Юріївна

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. _____

Тираж ___ прим. Зам. № _____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.